

1. Η ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Μέσο: . . . . . ΤΟ ΒΗΜΑ ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

Ημ. Έκδοσης: . . . 16/05/2021 Ημ. Αποδελτίωσης: . . . 16/05/2021

Σελίδα: 2

Η ταυτότητα των διδακτορικών στην Ελλάδα

Το σύνθετο πρόβλημα με την απόκτηση υψηλών τίτλων σπουδών και την αμφίβολη σύνδεσή τους με την επαγγελματική αποκατάσταση - Στοιχεία για τους κατόχους διδακτορικού στη χώρα μας και τους τρόπους χρηματοδότησής του - Η έμφαση στις δεξιότητες ανάλογα με το αντικείμενο απασχόλησης

A32-33

Στην Ελλάδα μοιάζει να αναζητείται ακόμη η ισορροπία ανάμεσα στην κατοχή διδακτορικών σπουδών και στην επαγγελματική (οικονομική) αποκατάσταση

ΡΕΠΟΡΤΑΖ
ΜΑΡΝΥ ΠΑΠΑΜΑΤΘΑΙΟΥ

«*Ας πάμε πίσω πέντε χρόνια. Ξεκινούσα τη διδακτορική μου έρευνα και ήμουν σίγουρος ότι θέλω να ακολουθήσω ακαδημαϊκή καριέρα. Μπορείς να πεις ότι ήμουν πάνω στις ράγες?*» λέει ο 29χρονος Γιάννης Π., που προτιμάει να μην εκφράσει επίσημα την απογοήτευσή του για την πορεία των πρώτων χρόνων μιας επαγγελματικής οδού για την οποία ο ίδιος είχε τηρήσει το δικό του μέρος της «συμφωνίας». «*Έixa ήδη βραβευτεί για την έρευνά μου και ήμουν ευτυχής, αλλά όχι πενασμένος για το επόμενο κεφάλαιο. Ήμουν λοιπόν λίγο στον αυτίματο πλότο. Γύρισα στην Ελλάδα. Αψυχολόγητο; Ούτε ακαδημαϊκή καριέρα μπορείς να κάνεις εδώ αν δεν είσαι στην παρέα κάποιου καθηγητή, αλλά και η αγορά είναι δύσκολη. Θα βρω τον δρόμο μου, αλλά προς το παρόν μοιάζει ένας γολγοθάς ύστερα από μια δεκαετία σπουδών. Θα έπρεπε να είναι εύκολο από εδώ και πέρα!*» λέει χαρακτηριστικά.

Ήταν άραγε ποτέ εύκολο στη χώρα μας; Σαράντα πέντε χιλιάδες διδακτορικοί τίτλοι έχουν καταγραφεί στην Ελλάδα τις τελευταίες τέσσερις δεκαετίες, 1.685 πέρσι, ενώ κατά μέσο όρο εκπονούνται 1.700-1.800 κάθε χρόνο. Οπότε έχουμε ετησίως σχεδόν 2.000 υπερ-εξειδικευμένους επιστήμονες να κυκλοφορούν ανάμεσα μας. Πολλοί απ' αυτούς φεύγουν εκτός Ελλάδας καθώς η χώρα μας δεν τους προσφέρει επαγγελματική αποκατάσταση, ενώ τα πανεπιστήμια – που είναι οι φυσικοί τους χώροι – συχνά τους αποβάλλουν, δεμένα τα ίδια από τις ασθένει-

Η ταυτότητα των διδακτορικών στην Ελλάδα

Το σύνθετο πρόβλημα με την απόκτηση υψηλών τίτλων σπουδών και την αμφίβολη σύνδεσή τους με την επαγγελματική αποκατάσταση - Στοιχεία για τους κατόχους διδακτορικού στη χώρα μας και τους τρόπους χρηματοδότησής του - Η έμφαση στις δεξιότητες ανάλογα με το αντικείμενο απασχόλησης

ες του νεοποτισμού και της πελατειοκρατίας. Μένουν τα ερευνητικά κέντρα της χώρας και οι επιχειρήσεις υψηλής τεχνολογίας για να αποκαταστήσουν την επάρκεια μιας κοινωνίας που δεν έχει «χτίσει» ακόμη ανοικτούς δρόμους μεταξύ επιστημών, επιχειρήσεων και δημόσιου τομέα.

Ένα προσόν που δεν είναι πάντα απαραίτητο
Η ιδιότητα του κατόχου διδακτορικών τίτλων και εξειδικευμένου επιστήμονα στη χώρα μας είναι μάλλον μια «μαγική εικόνα» με πολλές διαφορετικές πλευρές. Από τη μια αποτελεί μια τάξη

πολλών που όλοι υπολήπτονται, αν και, υποκριτικά τελικά, συχνά δεν εννοματώνουν. Από την άλλη, η κατοχή ενός διδακτορικού τίτλου σπουδών στην αγορά εργασίας δεν είναι πάντα ένα απαραίτητο προσόν, καθώς πολλές επιχειρήσεις στοχεύουν απλά στους λεγόμενους «doers», εκείνους δηλαδή που ανεξαρτήτως τίτλων σπουδών είναι άνθρωποι με προχωρημένες κοινωνικές δεξιότητες και μπορούν «να κάνουν τη δουλειά».

Το σύνθετο πρόβλημα έφερε στην επιφάνεια η δήλωση του συμβούλου του Πρωθυπουργού Αλέξη Πα-

τέλη, ο οποίος δήλωσε τις προηγούμενες ημέρες με (αλήθεια) άκομφο τρόπο ότι «*δεν θα προσλάβω κανένα κάποιον με διδακτορικό, γιατί δείχνει ότι πως είναι πιθανώς ένας άνθρωπος που δεν έχει απαραίτητες δεξιότητες για δουλειά*».

Το σίγουρο είναι ότι κόπασαν
Πράγματι, στις περισσότερες περιπτώσεις δεν είναι απαραίτητος ο διδακτορικός τίτλος για να έχεις μια επιτυχημένη καριέρα. Ωστόσο, αυτοί που πήραν σίγουρα κόπασαν. Και δούλεψαν. Με το βλέμμα στραμμένο, ωστόσο, κυ-

ρίως στον πολύτιμο χώρο της έρευνας, καθώς στην πλειονότητά τους οι κάτοχοι διδακτορικών τίτλων επιθυμούν να κάνουν ακαδημαϊκή καριέρα. Και βέβαια όσοι ανάμεσά τους είναι ικανοί μπορούν με την έρευνά τους να σπρίξουν την ανάπτυξη μιας χώρας. Και στην Ελλάδα συχνά δεν το κάνουν. Παρ' όλα αυτά, η εποχή απαιτεί πτυχία. Μοιάζει με μια πορεία αναγκαστικής «ανανώρισης» για κάθε νέο άνθρωπο, καθώς στη χώρα μας οι επιστήμονες, οι πανεπιστημιακοί, οι ερευνητές (σε ένα διεθνές φόντο με εκατοντάδες εκατομυ-

ρίων να δίνονται στις επιχειρήσεις της παιδείας) τέφνουν να αντικαταστήσουν την παλιά αστική τάξη και να μεταβληθούν στη νέα «ραχοκοκαλιά» της.

Τα διδακτορικά και η χρηματοδότηση

Στο Εθνικό Αρχείο Διδακτορικών Διατριβών (ΕΑΔΔ) σήμερα διατίθενται περισσότερες από 45.000 διδακτορικές διατριβές που αποτελούν την ελληνική «στοιχογραφία της γνώσης» των τελευταίων ετών, με πολλές εξ αυτών σε τεχνολογίες αιχμής. Το 2019 και το 2020 αναρτήθηκαν στο ΕΑΔΔ 2.869 νέες διδακτορικές διατριβές.

Οι περισσότερες από αυτές εκπονήθηκαν στο Πανεπιστήμιο Αθηνών ή στο Αριστοτέλειο Θεσσαλονίκης, ενώ ακολουθεί το Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο. Οι περισσότερες διατριβές αφορούν την Ιατρική και τις Επιστήμες Υγείας (28,5%), ενώ έπονται οι Φυσικές Επιστήμες (24,6%) και οι Κοινωνικές Επιστήμες (22,4%). Ακολουθούν οι Επιστήμες των Μηχανικών και Τεχνολογίας (16,1%), οι Ανθρωπολογίες (13,5%) και οι Γεωργικές Επιστήμες (2,9%).

Να σημειώσουμε εδώ ότι στις περισσότερες χώρες οι υποψήφιοι διδάκτορες πληρώνονται για να ολοκληρώσουν την έρευνά τους, ενώ στην Ελλάδα οι νέοι διδάκτορες του 2019 σε ένα ποσοστό 38,7%, όπως δείχνει έρευνα του Εθνικού Κέντρου Τεκμηρίωσης, έχουν ως βασική πηγή χρηματοδότησης των διδακτορικών σπουδών τους τις προσωπικές τους αποταμιεύσεις, έχουν την υποστήριξη από την οικογένειά τους και σε ένα 31,1% τη λήψη υποτροφίας από ελληνικό ανώτατο ίδρυμα.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ

Η επιτυχία δεν έρχεται (πάντα) με τα πτυχία

Στη συζήτηση περί ακαδημαϊκών τίτλων, να θυμίσουμε ότι μερικοί από τους πιο επιτυχημένους ανθρώπους του κόσμου δεν απέκτησαν ούτε καν πτυχίο του πρώτου κύκλου πανεπιστημιακών σπουδών, τουλάχιστον μέχρι και τα ώριμα χρόνια της επιτυχίας τους. Ο **Σπβ Τζομπς** της Microsoft και ο **Μπιλ Γκέιτς** της Apple είναι χαρακτηριστικά παραδείγματα. «*Δεν χρειάζεται να πανεπιστημιακό πτυχίο για να εργαστεί κανείς για την Tesla*» είπε πρόσφατα ο **Ελον Μασκ** και συνέχισε: «*Δεν χρειάζεται καν να έχεις τελειώσει το πανεπιστήμιο ή ακόμα και το λύκειο για να δουλέψεις για εμάς. Εάν κάποιος έχει καταφέρει να αποφοιτήσει από κάποιο φημισμένο και σπουδαίο πανεπιστήμιο, αυτό αποτελεί ένδειξη ότι μπορεί να καταφέρει μεγάλα πράγματα. Ωστόσο, το πανεπιστήμιο δεν είναι πανάκεια, ούτε αποτελεί εγγύηση αξιοπιστίας*».

1. Η ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Μέσο: . . . . . ΤΟ ΒΗΜΑ ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

Ημ. Έκδοσης: . . . 16/05/2021 Ημ. Αποδελτίωσης: . . . 16/05/2021

Σελίδα: 59

ΤΙ ΛΕΝΕ ΟΙ ΝΕΟΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΕΣ

«Η ακαδημαϊκή έρευνα σε όλο τον κόσμο βρίσκεται σε κρίση»

Η πλειονότητα των διδασκόντων του 2019 ολοκλήρωσε τη διατριβή της στα 5 έτη. Η έρευνα δείχνει ότι 275 άτομα (18,2% του συνόλου) έμειναν στο εξωτερικό κατά τη διάρκεια των διδακτορικών τους σπουδών για λόγους άλλους εκτός τουρισμού, με δημοφιλέστερη χώρα το Ηνωμένο Βασίλειο (22,9%).

Εξέλιξη μέσω των δεξιοτήτων

«Σήμερα οι δεξιότητες φαίνεται να είναι το κλειδί για την παραπέρα εξέλιξη. Πιστεύω ότι στο δίλημμα "διδακτορικό ή αγορά εργασίας" η απάντηση εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό και από το αντικείμενο ενσχόλησης. Στο πανεπιστήμιο το διδακτορικό είναι απαραίτητο, δεν νομίζω ότι ισχύει το ίδιο για μια εταιρεία πληροφορικής, τον τραπεζικό τομέα ή τα χρηματοοικονομικά» λέει η καθηγήτρια της Ισπανικής Σχολής Αθηνών και πρώην πρόεδρος του ΙΚΥ, του ιδρύματος που κατ'εξοχήν δίνει υποτροφίες σε νέους επιστήμονες, κυρία **Εφη Μπάσδρα**.

«Στην Ελλάδα εκπονείται, συγκριτικά πάντα με άλλες χώρες, μεγάλος αριθμός διδακτορικών. Ένας λόγος είναι ότι στη χώρα μας όλοι οι τίτλοι συνεχίζουν να έχουν υψηλή αξία, πρωτίστως κατά τη γνώμη μου κοινωνική και για λόγους που δεν είναι του παρόντος να αναλύσουμε. Ένας δεύτερος λόγος είναι ότι για την εκπόνηση ενός διδακτορικού δεν απαιτείται σχέση πλήρους απασχόλησης για τον υποψήφιο διδάκτορα. Κάποιος μπορεί παράλληλα με την κύρια του δουλειά να κάνει διδακτορικό χωρίς να πληρώνεται γι' αυτό, κάτι που δεν ισχύει σε άλλες χώρες. Έτσι είναι σχετικά εύκολο να ξεκινήσει κάποιος ένα διδακτορικό εφόσον δεν απαιτείται κάποιου είδους μισθός ή αποζημίωση για τον υποψήφιο διδάκτορα. Στις θεωρητικές επιστήμες μια παράλληλη εκπόνηση διδακτορικού μπορεί να είναι εφικτή, κάτι που δεν ισχύει για τις θετικές επιστήμες και τη βιοϊατρική έρευνα. Ένα διδακτορικό είναι διδακτορικό, απαιτεί κόπο και μεγάλη προσπάθεια. Αντιλαμβάνομαι όμως και την ταχύτητα της εποχής και παρακολουθώντας από κοντά, λόγω συνεργασιών, τα τεκτανόμενα στη άλλη άκρη του Ατλαντικού, βλέπω ότι όλο και περισσότεροι νέοι διαλέγουν την όσο το δυνατόν νωρίτερα εισαγωγή τους στην αγορά εργασίας» καταλήγει.

«Ξεκίνησα τις σπουδές μου το 2001 στη Σχολή Εφαρμοσμένων Μαθηματικών και Φυσικών Επιστημών του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου» λέει στο «Βήμα» ο **Δημήτρης Χρηστάρας**. «**Βγήκα Φυσικός Εφαρμογών, με εξειδίκευση στην Πυρηνική Φυσική και στα Στοιχειώδη Σωματίδια, καθώς και στην Οπτοηλεκτρονική και στα Λέιζερ. Συνέχισα με μεταπτυχιακές σπουδές στο Παρίσι στα Στοιχειώδη Σωματίδια και δούλεψα ως ερευνητής στο συγκεκριμένο αντικείμενο στο Πανεπιστήμιο Κύπρου για άλλα δύο χρόνια, μέχρι το 2011, όπου και αποφάσισα να στραφώ σε κάτι πιο εφαρμοσμένο. Εκπόνησα τη διδακτορική μου διατριβή στη Βιοϊατρική Οπτική στην Ισπανία πάνω την ανάπτυξη μεθόδων για την in-vitro μέτρηση της σκέδασης του φωτός στον ανθρώπινο οφθαλμό. Συνέχισα για δύο χρόνια σαν μεταδιδακτορικός ερευνητής στο University College London και κατόπιν επέστρεψα σαν ερευνητής για έναν χρόνο στην Ισπανία, όπου ξεκίνησα ενεργά να σχεδιάζω την επιστροφή μου στην Ελλάδα» αναφέρει.**

«Οι ευκαιρίες για έρευνα στα ελληνικά πανεπιστήμια είναι εμφανώς λιγότερες από τις περισσότερες χώρες της Ευρώπης, κυρίως λόγω της έλλειψης εθνικών χρηματοδοτήσεων, αν και τα τελευταία πέντε χρόνια αυτό φαίνεται να αλλάζει. Επέστρεψα στην Ελλάδα, τελικά, με διετή χρηματοδότηση από την ΕΕ (ο.σ. Marie Sklodowska Curie IF) για έρευνα σε συνεργασία με δυο πανεπιστήμια του εξωτερικού, καθώς και συνεπιβλέπω ένα τετραετές έργο χρηματοδοτούμενο από την ελβετική οργάνωση Velux Stiftung για έρευνα στην οφθαλμολογία» συνεχίζει.

«Η ακαδημαϊκή έρευνα σε όλον τον κόσμο βρίσκεται σε κρίση, με τους περισσότερους ερευνητές να περνούν το μεγαλύτερο μέρος της ακαδημαϊκής τους σταδιοδρομίας με διετή ή τριετή συμβόλαια, συχνά σε διαφορετικές χώρες ή όσοι βρίσκονται σε πιο εφαρμοσμένους κλάδους μεταπηδούν στη βιομηχανία, είτε σε υπάρχουσες εταιρείες είτε δημιουργώντας δικές τους startups. Η Ελλάδα, προς το παρόν, έχει ελάχιστες εναλλακτικές για έρευνα εκτός πανεπιστημίων και ερευνητικών κέντρων και ένα μεγάλο ποσοστό των ερευνητών καταλήγει είτε να μεταναστεύει είτε να απασχολείται σε μη σχετικούς κλάδους» δηλώνει.

«Απαιτείται πολύς κόπος»

Από την πλευρά της, η **Χρυσοβαλάντω Καπέτα** είναι διδάκτορας στον τομέα της Υπολογιστικής Γλωσσολογίας και ξεκινάει τον Σεπτέμβριο μεταδιδακτορικές σπουδές. Η ίδια έχει βρει τον δρόμο της στην αγορά εργασίας και μάλιστα πάνω στο αντικείμενό της, ωστόσο λέει ότι απαιτείται πολύς κόπος, οργάνωση, πειθαρχία και υπευθυνότητα. Παρ' όλα αυτά, είναι αισιόδοξος. Η χώρα μπορεί να εξαργυρώσει το επιστημονικό της κεφάλαιο και να δημιουργηθούν νέες θέσεις εργασίας υψηλής προστιθέμενης αξίας, συμπληρώνει. Ο κ. **Πάνος Ελιόπουλος** είναι μέλος Ειδικού Εργαστηριακού Διδακτικού Προσωπικού στη Φιλοσοφία και στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, διδάκτορας και ο ίδιος.

«Δυστυχώς στη χώρα μας χάνουμε πολύ περισσότερα από την παρουσία εκείνων οι οποίοι, απόλυτα δικαιολογημένα, προτίμησαν τη φυγή στο εξωτερικό» λέει στο «Βήμα». «Χάνουμε την παρούσα γενιά διανοητών, η οποία εγκλωβίστηκε μέσα στη χώρα χωρίς τη δυνατότητα να συνομιλήσει με τη γενιά της. Αν η παιδεία είναι στήριξη στο μέλλον, δεν παύει επίσης να αποτελεί και μια απέρμονη γένεση στο παρόν, που συνδέεται με τις ηθικές και κοινωνικές επιγνώσεις, τις πολιτικές ελευθερίες, τις παραγωγικές προοπτικές. Ποιοι λοιπόν είναι εκείνοι που έχουν επιλεγεί στις καίριες θέσεις; Το "ελληνικό πρόβλημα" της παιδείας, τα ζητήματα διαφθοράς στα πανεπιστήμια, ο νεποτισμός, η οικογενειοκρατία και κολλητοκρατία δεν συνιστούν λιγότερο από μια επώδυνη μορφή απουσίας κατανόησης της έννοιας της διαχείρισης του ανθρώπινου δυναμικού» δηλώνει.